

گزارش پژوهشی :

بررسی ابعاد ابرپروژه جاده ابریشم جدید چین و فرصت‌های آن برای ایران

اندرشکده اقتصاد مقاومتی

گروه تولید و تجارت

بهمن ماه ۱۳۹۸

رهبر معظم انقلاب: علاج برون رفت از مشکلات کشور «اقتصاد مقاومتی» است.

معرفی اندیشکده اقتصاد مقاومتی

اندیشکده اقتصاد مقاومتی یک کانون تفکر با مأموریت «تصمیم سازی برای حل مسائل اقتصاد کشور در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی» است که در سال ۱۳۹۵ فعالیت رسمی خود را آغاز نمود.

شناسایی شبکه مسائل در هر حوزه موضوعی، طراحی راهکار برای حل مسائل احصاء شده و هم‌اندیشی جهت ارزیابی و تدقیق آن، بررسی تجربیات جهانی، طرح مباحث در فضای نخبگانی و رسانه‌ای و پیگیری راهکارهای ارائه شده از دستگاه‌ها و مسئولین مرتبط به منظور اتخاذ تصمیمات لازم، از جمله فعالیت‌هایی است که در اندیشکده انجام می‌شود.

علاقه‌مندان می‌توانند از طریق سایت Mett.ir با اندیشکده اقتصاد مقاومتی در ارتباط باشند و نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود را در خصوص این گزارش و همچنین سایر فعالیت‌های اندیشکده، مطرح کنند.

بررسی ابعاد ابرپروژه جاده ابریشم جدید چین و فرصت‌های آن برای ایران

گروه موضوعی:	تولید و تجارت
نوع گزارش:	پژوهشی
شناسه:	۱۳۹۸۱۱۳۰۸
تاریخ انتشار:	۱۳۹۸/۱۱/۲۵
تهیه و تدوین:	رضا سهرابی
مدیر مطالعه:	سید هادی رهگشای
ناظر علمی:	محمد مهدی یزدانی

خلاصه مدیریتی

طرح جاده ابریشم جدید، بزرگترین طرح اقتصادی دنیا به شمار می‌رود. این طرح که به عنوان یک نقشه راه، تصمیم‌گیری‌های اقتصادی چین در آینده را رقم می‌زند بر سیاست، اقتصاد و حتی حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی در بیش از ۶۰ کشور جهان به طور مستقیم اثر خواهد گذاشت. با در نظر گرفتن حضور این تعداد کشور در طرح مذکور، حدود ۶۰٪ جمعیت جهان از این پروژه متأثر خواهند شد و دولت‌های عضو آن، نماینده بیش از یک سوم تولید ناخالص داخلی (GDP) دنیا خواهند بود.

چین، پنج هدف عمده را در ارتباط با این ابرپروژه دنبال می‌کند؛ ۱. هماهنگی در سیاست‌های کلان کشورهای عضو به خصوص در مسائل اقتصادی، ۲. توسعه زیرساخت‌های تسهیل و تسریع تجارت، ۳. توسعه تجارت آزاد با کشورها، ۴. ائتلاف و یکپارچگی مالی با کشورهای هدف و ۵. پیوند مردم با مردم با هدف ایجاد یک سد نامرئی در مقابل ورود سیاست‌های غربی به منطقه هدف چین.

به‌طور کلی مزیت‌های طرح «یک کمربند، یک راه» برای چین به شرح زیر است:

- اجرای طرح مذکور باعث می‌شود چین که از مازاد عرضه و تولید برخوردار است، بازارهای جدید پیدا کرده و صادرات به کشورهای عضو این طرح را افزایش دهد.
- اجرای ابتکار کمربند و جاده، به تحقق سیاست جهانی شدن چین سرعت می‌بخشد و نفوذ سیاسی و اقتصادی این کشور در دیگر کشورها را افزایش می‌دهد.
- چین به نوعی با اجرای این طرح به مقابله با رقیب تجاری اصلی خود یعنی آمریکا و طرح‌های سیاسی، اقتصادی این کشور که به تضعیف چین منتهی می‌شود، از جمله پیمان تجاری اقیانوس آرام یا شراکت ترانس پسیفیک (Trans-Pacific Partnership (TPP)، خواهد پرداخت.
- این طرح موجب تقویت جایگاه رزمینی در میان سایر ارزهای جهانی خواهد شد.

برخی برآوردها توسط کارشناسان امر حاکی از آن است که تا سال ۲۰۲۲، چیزی در حدود ۳۵۰ میلیارد دلار توسط چین به طور مستقیم در پروژه‌های مختلف سرمایه‌گذاری خواهد شد. هرچند، به نظر می‌رسد در حال حاضر میزان سرمایه‌گذاری چین از پیش‌بینی اخیر فراتر رفته است.

با توجه به ماهیت نسبی این طرح و شرایط خاص هر کشور و همچنین نوع و میزان مناسبات تجاری میان چین و کشور میزبان، شیوه تعریف پروژه‌ها در هر کشور و هر پروژه متفاوت خواهد بود.

با این همه می‌توان گفت شیوه تعریف پروژه‌ها با استناد به مواردی که تا به امروز عملیاتی شده است، عمدتاً از چند حالت خارج نیست:

۱. در راستای دستیابی به اهداف مرتبط با ابرپروژه جاده ابریشم، چین گاهی خود، ساخت پروژه‌ای را به صورت کامل در یک کشور، عهده‌دار می‌گردد.
 ۲. در بعضی موارد چین به عنوان پیمانکار وارد شده و پروژه‌ها را از صفر تا صد به هزینه دولت میزبان جلو برده و پروژه آماده بهره‌برداری را به دولت میزبان تحویل می‌دهد. به این نوع از قرارداد، قرارداد کلید در دست می‌گویند.
 ۳. دولت چین، گاهی اهداف خود در این مسیر را با سرمایه‌گذاری مشترک در پروژه‌های مختلف دنبال می‌کند.
 ۴. همچنین، ممکن است در پروژه‌هایی که به صورت سهام عام تعریف می‌شوند دولت چین با خرید سهام مشارکت داشته باشد. این خرید می‌تواند به صورت اکثریت سهام باشد و یا اقلیت.
 ۵. علاوه بر موارد فوق، برخی از پروژه‌های زیرساختی با همکاری و مشارکت بانک‌های چینی از طریق اعطای وام به دولت میزبان و یا پیمانکار پروژه، تعریف خواهد شد.
- با توجه به اینکه از یک سو جمهوری اسلامی ایران، از جمله کشورهایی است که در نقشه این طرح قرار داشته و رسماً نیز برای همکاری در آن اعلام آمادگی کرده است، و از سوی دیگر منطقه‌گرایی، مهم‌ترین راه پیش روی جمهوری اسلامی برای مقابله با تحریم‌های یکجانبه و ثانویه آمریکا و هم‌پیمانان اقتصادی این کشور است، از این رو جمهوری اسلامی باید به سمت گسترش روابط سیاسی، اقتصادی خود با دولت‌های منطقه حرکت کند.
- در مسیر توسعه روابط سیاسی، اقتصادی خود با کشورهای هدف، پیوندهای فرهنگی، زبانی و تاریخی می‌تواند گسترش روابط ما با این کشورها را در مقایسه با دیگر کشورها تسهیل کند. در همین راستا، نیاز ما به فروش محصولات داخلی و ورود سرمایه خارجی از طرفی و رقابت اقتصادی چین با آمریکا از طرف دیگر، مشارکت فعال ما در طرح اقتصادی «یک پهنه، یک راه» را قابل توجه می‌کند و به نظر می‌رسد می‌توان با جلب اعتماد طرف چینی، از ظرفیت‌های موجود در این طرح در راستای گسترش منطقه‌گرایی و مقابله با تحریم‌های اقتصادی بهره برد.

فهرست مطالب

مقدمه.....	۶
فصل ۱. ابعاد پروژه جاده ابریشم جدید چین.....	۷
۱-۱ اهداف ابتکار «کمر بند و جاده».....	۹
۱-۲ سرمایه‌گذاران و بازیگران فعال در این طرح.....	۱۰
۱-۳ سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در کشورهای عضو پروژه.....	۱۵
فصل ۲. چگونگی تعریف پروژه‌ها و تامین سرمایه آن‌ها.....	۲۱
۲-۱ بررسی طرح‌های اجرا شده در پاکستان.....	۲۱
۲-۲ بررسی طرح‌های اجرا شده در قرقیزستان.....	۲۴
۲-۳ بررسی طرح‌های اجرا شده در صربستان.....	۲۵
۲-۴ بررسی طرح‌های اجرا شده در کنیا.....	۲۵
فصل ۳. فرصت‌ها و تهدیدهای «یک پهنه، یک راه» برای جمهوری اسلامی ایران.....	۲۹
۳-۱ مصاحبه با یکی از مدیران «اداره کل دیپلماسی اقتصادی مقاومتی» در وزارت امور خارجه.....	۲۹
۳-۲ مصاحبه با دکتر عباس ملکی.....	۳۰
۳-۳ مصاحبه با دکتر مهدی پیری.....	۳۱
۳-۴ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۳۳
منابع.....	۳۴

فهرست جداول

جدول ۱. طرح‌های انجام شده/در حال انجام و ارزش پولی آن‌ها (میلیارد دلار).....	۱۵
جدول ۲. طرح‌های اجرا شده در ایران ذیل ابتکار کمر بند و جاده به ادعای موسسه امریکن انترپرایز.....	۱۹
جدول ۳. پروژه‌های مربوط به ابتکار کمر بند راه در کشور پاکستان.....	۲۲
جدول ۴. پروژه‌های مربوط به ابتکار کمر بند راه در کشور پاکستان.....	۲۴

فهرست اشکال

شکل ۱. پاکستان در یک نگاه.....	۱۳
شکل ۲. ایران در یک نگاه.....	۱۳
شکل ۳. ایتالیا در یک نگاه.....	۱۴
شکل ۴. ایستگاه فرعی با عایق گاز در کنیا.....	۲۸

فهرست نمودارها

نمودار ۱. عمده کالاهای صادراتی توسط قرقیزستان و میزان آن.....	۲۴
نمودار ۲. کشورهای دارای بالاترین میزان صادرات به صربستان.....	۲۵

فهرست نقشه‌ها

- نقشه ۱. کشورهای متأثر از طرح «یک پهنه، یک راه»..... ۸
- نقشه ۲. دو مسیر آبی و خاکی طرح، موسوم به کمر بند و جاده ۹
- نقشه ۳. طرح «یک پهنه، یک راه» چین ۲۶
- نقشه ۴. خطوط آهن متصل کننده کشورهای آفریقایی که از ساحل کنیا آغاز می‌گردد..... ۲۷
- نقشه ۵. شهر تاتو در نزدیکی نایروبی (پایتخت کنیا) ۲۸